

Nr 12.

Ankom till Riksdagens kansli den 8 maj 1911 kl. 1 e. m.

*Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 12,
med anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl.
Maj:t ifråga om omgestaltning af rikets officiella statistik.*

Uti en inom Andra kammaren väckt motion, nr 275, ha herr *Kobb* och friherre *Palmstierna* hemställt, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t behagade anhålla, att, innan förslag till någon ny genomgripande förändring inom den statistiska förvaltningen i anledning af statistiska kommitténs betänkande förelägges Riksdagen, detta betänkande må underkastas en ytterligare utredning, hvilken torde böra sättas i samband med den pågående utredningen om statsdepartementens omorganisation och företagas så tidigt, att med stöd häraf förslag i ämnet om möjligt må kunna föreläggas nästa Riksdag,

och att Kungl. Maj:t behagade låta utarbета och för nästkommande års Riksdag framlägga förslag till anordnande inom finansdepartementet af en allmän finansstatistik.

Rörande motionens innehåll och motivering hänvisas till motionen.

I en inom Andra kammaren väckt motion (Nr 64) hade herr *Kobb* och friherre *Palmstierna* 1910 föreslagit, att Riksdagen, under framhållande af önskvärdheten af en årlig finansstatistik och med anhållan, att Kungl. Maj:t täcktes taga frågan därom under närmare ompröfning samt därefter till Riksdagen afgifva detaljeradt förslag i ämnet, måtte på extra stat för år 1911 bevilja ett förslagsanslag å 14,000 kr. för anordnande af en finansstatistik inom finansdepartementet.

Utskottet.

Vid behandlingen af denna motion hade statsutskottet, med hänvisning till Kungl. Maj:ts redogörelse angående den af Kungl. Maj:t den 20 januari 1905 tillsatta kommittén med uppdrag att verkställa utredning och

Bihang till Riksd. prot. 1911. 9 Saml. 2 Afd. 2 Band. 4 Ser. 11 Häft. (Nr 12)

afgifva förslag, huru inom rikets officiella statistik största möjliga enhet och planmässighet äfvensom ökad skyndsamhet i publikationen måtte kunna åstadkommas och med förmälan att nämnde kommitté lärer komma att under innevarande år (1910) afgifva sitt utlåtande, i hvilket bland andra ämnen kommer att behandlas allmän och kommunal finansstatistik samt inkomst- och förmögenhetsstatistik, hemställt, att bemälda motion icke må af Riksdagen bifallas. På grund häraf blef motionen af Riksdagen afslagen.

I motion (Nr 275) vid årets Riksdag förmäla motionärerna att förut nämnda kommitté den 7 september 1910 till Kungl. Maj:t öfverlämnat sitt betänkande, hvilket bland annat innefattar förslag till en allmän finansstatistik, förlagd icke till finansdepartementet utan till ett föreslaget statistiskt centralämbetsverk.

Då emellertid, enligt motionärernas förmenande, den af kommittén förebragta utredningen ur flera synpunkter sedt knappast torde kunna anses för tillfredsställande och förhoppningarna om att ett godt förslag skall kunna föreläggas Riksdagen nästa år äro mycket små, hafva motionärerna på grund af dessa förhållanden låtit sin framställning i år blifva mera omfattande.

Sin framställning stödjade motionärerna hufvudsakligen på aktuarien I. Flodströms uttalande under rubriken »Om statistikens allmänna organisation. Några anteckningar med anledning af statistiska kommitténs år 1910 afgifna betänkande».

Till en början fastslås i denna kritik hurusom den omfattande officiella statistikens organisation, de frågor, som den har att besvara och sättet för besvarandet af desamma förutsätter en allvetenhet, som ej hos någon vare sig enskild människa eller offentlig institution, icke ens en specialkommission, finnes eller *kan* finnas. Det enda möjliga är därför, att upplösa problemet i lika många delar som de ämnen äro, hvilka utgöra föremål för statistisk behandling, och låta dessa hvart och ett för sig i hufvudsak och till sina allmänna drag lösas af den eller de myndigheter, åt hvilka respektive ämnes statistiska behandling anförts.

Statistiska kommittén har däremot kommit till en annan slutsats, som kan sammanfattas i ordet »centralisering», sammanförande af samtliga eller flertalet viktigare grenar af den officiella statistiken i *ett* verk. Emellertid har kommittén med fränskiljande af administrations- och inspektionsstatistiken i sitt centraliseringsförslag inskränkt sig till att endast förorda den s. k. politiska (allmänekonomiska, kulturella och sociala) statistikens sammanförande i ett centralt ämbetsverk. Detta förslag kritiseras nu ur följande *principiella* synpunkter.

1) Eftersom skilda statsorgan — i vårt land jämte regeringen s. k. centrala ämbetsverk — äro tillsatta för att med uppmärksamhet följa tillståndet å skilda områden af nationens lif och verksamhet, måste det också tillkomma dessa statsorgan att i första hand hafva omsorg äfven om det statistiska arbetets vederbörliga bedrifvande.

Denna princip har hittills följts i vårt land.

2) Där centraliseringen i ett par fall redan praktiserats, hafva försöken icke slagit lyckligt ut.

Men äfven *lämplighetsskäl* tala mot centraliseringen.

1) Rättelse af misstag eller ofullständigheter i primäruppgifter samt infordrandet af särskilda upplysningar försvåras och fördröjas.

2) Samarbetet mellan förvaltningen och statistiken försvåras, om på hvarje särskildt område förvaltningsarbetet särställes för sig, medan den hvarje förvaltningsgrupp berörande statistiken hänskjutes till ett statistiskt centralverk.

3) Den sakliga fackkunskapen, som är till finnandes inom olika grenar af förvaltningen, och hvars betydelse vid granskning och bearbetning af statistiskt primärmaterial äfvensom vid planläggning af nya undersökningar särskildt å det ekonomiska området ej kan öfverskattas, kommer ej att tillbörligen tagas i anspråk.

De af statistiska kommittén angifna skäl för införande af en ny princip (centralisation) i fråga om statistikens ordnande äro — såsom byggda på ett teoretiskt resonerande utan stöd af och synnerligen ofta i strid med erfarenheten på det ifrågavarande området — icke tillfyllestgörande, heter det vidare i motionen. Detta påstående motiveras sålunda:

1) Snabbheten i publikationen af de statistiska berättelserna kan ej, i den omfattning kommittén förmenar, främjas, därigenom att det statistiska materialet i statistiska centralverket delas upp på flera händer, enär detta vid bearbetningen ej låter sig göra i större utsträckning.

2) Farhågan, att personalen inom en af kommittén benämnd »decentraliserad» statistik icke skulle kunna erhålla nödig statistisk fackutbildning, är omotiverad.

3) Det lokala samarbetet utgör icke den enda förutsättningen för, att resultatet af statistiskt arbete i regeln blir bättre, ju större den krets af arbetskamrater är, inom hvilken arbetet bedrifves.

4) Befordringsmöjligheterna kunna främjas äfven utan centraliseringen.

5) Främjande af större enhet och planmässighet i den officiella sta-

tistiken kan, sedan statistiska beredningen och dess efterföljare statistiska tabellkommissionen visat sig icke vara mäktiga att utöfva öfverinseendet öfver hela den officiella statistiken, ske genom inrättande af en *särskild befattning*, till hvilken uppgift äfven skulle höra att redigera den statistiska årsboken, samt de femårsöfversikter öfver rikets utveckling, som ifrågasättas.

För statistiska kommittén har det däremot syns mest betryggande att lösa den officiella statistikens organisationsfråga så, att statistikens olika grenar sammanföras till ett enda centralt statistiskt ämbetsverk, i i den mån det lämpligen låter sig göra, enär därigenom de ofta påpekade missförhållandena inom den svenska statistiken säkrast och enklast skulle kunna undanrödjas.

Emot ett bibehållande och vidare utveckling af den hittillsvarande organisationsformen för den officiella statistiken »kan», säger kommittén, »anförs, att den medför högst väsentliga och från densamma oskiljaktiga olägenheter».

En af dessa är, att de statistiska publikationerna ofta komma att utgifvas så sent, att de förlorat en mycket stor del af sitt praktiska värde. Härtill bidrager främst att under nuvarande organisationsformer personalen inom hvarje statistisk afdelning, liksom äfven inom statistiska centralbyrån, är så fåtalig, att ombyte af tjänstemän eller en tillfällig ökning i göromålen, orsakad af särskilda icke årliga utredningar, verkar förryckande på hela arbetet och medför en försening af de ordinare årspublikationerna.

Den statistiska personalens fördelning på flera ämbetsverk medför äfven i många fall afsevärda svårigheter för förvaltningen att fullt kunna utnyttja statistiken för sitt ändamål. Med en fåtalig statistisk personal är det nämligen knappast möjligt att tillfredsställa förvaltningens befof af statistiska upplysningar och utredningar, utan att det ordinarie statistiska arbetet rubbas, och i hvarje fall kunna dessa utredningar ej utföras med nödig skyndsamhet. Och dessutom måste, för att ett ärende skall erhålla en allsidig statistisk belysning, i flertalet fall alltid anlitas icke blott den inom ämbetsverket utarbetade statistiken utan äfven uppgifter från flera af statistikens andra grenar. Då emellertid icke alltid hos statistiska tjänstemän inom förvaltande verk kan förutsättas en så omfattande statistisk bildning, att de behärska den statistiska litteraturen inom andra områden än det speciella, dit deras arbete är förlagd, framstår detta systems brister så mycket mera uppenbart. En annan olägenhet, som åtföljer en decentraliserad statistik är, att befordringsmöjligheterna vanligen blifva alldeles

för små för att statistiken skall kunna draga till sig och behålla tillräckligt många goda krafter. En statistisk tjänsteman erhåller nämligen endast i undantagsfall befordran till statistisk tjänst inom annat verk än det hvori han en gång fått fast anställning och ännu mer sällan inom den egentliga förvaltningen. Och äfven om man för framtiden gäfvde de blifvande förvaltningstjänstemännens utbildning en mera statsvetenskaplig läggning och den statistiska utbildningen komme att omfatta ämnen af vikt äfven för förvaltningsarbetet, hvarigenom bättre befordringsmöjligheter skulle kunna beredas tjänstemännen inom den decentraliserade statistiken, torde ett sådant samband dock icke vara möjligt att åstadkomma på grund af det statistiska arbetets säregna natur, hvilken hittills nödvändiggjort ett särskiljande af statistiskt och förvaltningsarbete. För kvalificerad statistiskt arbete är ej tillfyllestgörande enbart för statistiken lämplig teoretisk utbildning, utan därtill erfordras ock förvärfvandets af praktisk erfarenhet rörande statistiska arbetsmetoder m. m., som endast tjänstgöring inom ett statistiskt verk eller en statistisk afdelning kan skänka. Därtill kommer ock att i det förslag till statsvetenskaplig examen, som upprättats af särskildt tillkallade sakkunnige inom Ecklesiastikdepartementet, har det funnits nödvändigt att föreskrifva en särskild examentyp, för dem som ämna ägna sig åt statistiken. För de blifvande förvaltningstjänstemännen åter har föreslagits en kurs i praktiska förvaltningsgöromål. De statistiska tjänstemännens och förvaltningstjänstemännens utbildning skulle sålunda fortfarande blifva af olika natur.

Härtill kommer än vidare, att om den statistiska organisationen grundas på decentralisationsprincipen, uppstår fullt konsekvent en tendens att splittra den officiella statistiken på allt mindre afdelningar. Hvarje större verk kan nämligen med åberopande af denna princip göra anspråk på att inom sig äga en statistisk afdelning. Det anspråket ligger sedan icke långt borta, att statistiska tjänster böra finnas på olika byråer inom samma verk.

En af de mest påtagliga olägenheterna af statistikens decentralisering är slutligen svårigheten att åstadkomma en effektiv gemensam ledning af hela den officiella statistiken. En sådan ledning är lika nödvändig för statistiken som för andra områden af statsverket. Finnes icke denna ledning, blir utvecklingen af de olika statistiska grenarna alltför mycket beroende af det intresse den ena eller andra grenen för tillfället väcker hos statsmakterna, allmänheten eller det förvaltande verk inom hvilket densamma utarbetas, och en gren, hvilken kan vara fullt lika viktig som andra, blir på detta sätt lätt tillbakasatt och hindrad i sin utveckling

på grund af rent tillfälliga orsaker. Det allmännas intresse måste emellertid tillgodoses likaväl som de olika administrativa specialintressena, och detta kan endast ske därigenom, att statistiken kommer under sakkunnig gemensam ledning.

Saknas denna, uppstår således å ena sidan fara för att viktiga sidor af samhällslifvet, hvilka för olika ändamål äro i behof af statistisk belysning, icke erhålla sådan, å andra sidan kan ofta inträffa att samma ämne blir föremål för statistisk behandling af olika verk, hvarigenom en onödig och kostsam dubbelpublicering uppstår, hvilken tillika kan medföra andra betydande olägenheter, då i de flesta fall de siffror, som på detta sätt upptagas och bearbetas efter olika metoder och från olika källor, icke öfverensstämma med hvarandra. Dubbelpubliceringen förorsakar äfven onödigt arbete för uppgiftslämnarne, då dessa nödgas afgifva ur olika synpunkter affattade statistiska uppgifter om samma förhållanden till olika verk, som oberoende af hvarandra utarbета statistik. Den börda som afgifvandet af statistiska primäruppgifter innebär göres härigenom onödigt tung.

Härtill kommer än vidare att de olika statistiska verksamhetsområdena icke äro skarpt afgränsade. De beskrifningar, som de gifva öfver samhällslifvet i dess olika yttringar, hänga på det innerligaste samman och äro i ömsesidigt behof af komplettering från hvarandra. För att dessa skola blifva jämförbara, fordras emellertid att vid allt statistiskt arbete så långt möjligt användas samma enheter, tidsperioder, gruppindelningar m. m. Utarbetas statistiken icke efter gemensam plan och under gemensam ledning, blir dess enhetlighet äfven på denna punkt satt på spel, och då uppgifterna insamlas och bearbetas företrädesvis med hänsyn till det verks behof, hvilket handlägger den ifrågavarande statistiken, kan denna lätt blifva oanvändbar för andra ändamål.

Den enhetliga ledningen af statistiken är därför nödvändig för att arbetena skola kunna ordnas efter fullt systematisk plan, onödiga kostnader undvikas och statistikens resultat med största fördel utnyttjas.

*Yttrande af
kungl. statis-
tiska central-
byrån.*

Statistiska centralbyrån, hvars yttrande angående sista delen af motionärernas yrkande af utskottet inforrats, anför följande:

»Af motionen framgår tydligt, att motionärerna icke dela den s. k. statistiska kommitténs uppfattning om gagnet af en vidsträcktare centralisation af den officiella statistiken än den nuvarande. Skälen till denna deras ståndpunkt torde till hufvudsaklig del återfinnas i en i motionen aftryckt promemoria af aktuarien i kommerskollegium, filosofie kandidaten

I. Flodström, hvilken promemoria statistiska centralbyrån därför tillåter sig att något närmare beröra. Emot kommitténs förslag anför Flodström först och främst historiska skäl. Enligt Flodström skulle 1854 års statistiska kommitté hafva ställt sig på decentralisationens ståndpunkt och skulle denna till följd häraf blifvit ledande vid utvecklingen af vår officiella statistik. Detta påstående är emellertid oriktigt. Kommittén hemställde endast, att de ämbetsverk, som *då för tiden* utarbetade officiell statistik, skulle bibehållas härvid, däremot borde all framdeles tillkommande statistik förläggas till statistiska centralbyrån. Att exempelvis undervisningsstatistiken förlagts utom centralbyrån, står i direkt motsats mot kommitténs af Kungl. Maj:t och Riksdagen gillade grundsats. För öfrigt var kommittén ingalunda blind för att framdeles förhållandena kunde påkalla en mera långt gående centralisation, än den kommittén föreslagit (betänkandet sid. 194). Att 1854 års kommittés grundsats icke i tillämpningen blifvit följd, torde otvifvelaktigt åtminstone delvis bero därpå, att centralbyråns förste chef, hvilken varit medlem af den nämnda kommittén, sedermera intagit »en ännu mera utpräglad ställning än förut till förmån för decentralisationen af statistiken», såsom 1905 års statistiska kommitté yttrar. Riktigheten af detta kommitténs påstående borde ligga i öppen dag för en hvar, som något känner vår statistiks senare historia.

Flodström söker vidare bevisa centralisationens olämplighet med det påståendet, att den delvis otillfredsställande beskaffenheten af jordbruksstatistiken och statistiken öfver kommunernas finanser skulle bero på att dessa grenar af statistiken äro centraliserade till statistiska centralbyrån. Hvad först jordbruksstatistiken beträffar, så har statistiska kommittén öfvertygande visat, att dess otillfredsställande skick beror på den frihet, som lämnats hushållningssällskapen att vid primäruppgifternas insamlande förfara på det sätt hvart och ett finner lämpligt, och synes jämväl Flodström erkänna riktigheten häraf. Ett genomgripande förslag till reorganisation af jordbruksstatistiken framlades emellertid, såsom Flodström erinrar, af statistiska centralbyråns dåvarande chef år 1882. Ifall detta förslag genomförts, hade vi erhållit en jordbruksstatistik, som säkerligen ännu i dag kunnat betraktas såsom i hufvudsak fullt tillfredsställande. Men förslaget föll på hushållningssällskapens motstånd. Samma omständighet har allt framgent hindrat genomförandet af alla effektiva förbättringar, och den möjligheten synes ingalunda alldeles utesluten, att hushållningssällskapens motstånd kan bringa jämväl det nu föreliggande förslaget till en förbättrad jordbruksstatistik på fall. Med de starkt begränsade möjligheter, som stått statistiska centralbyrån till buds, har ämbetsverket gjort hvad som varit

möjligt för statistikens förbättrande; att jordbruksdepartementet eller landtbruksstyrelsen skulle kunnat uträtta mera tillåter sig centralbyrån betvifla.

Att statistiken öfver kommunernas finanser icke tillfredsställer de kraf, som numera ställas på en sådan statistik, må villigt af centralbyrån erkännas, så mycket mera som undertecknad öfverdirektör torde vara den, som först närmare formulerat dessa kraf. Men å andra sidan fordrar dock rättvisan, att man erkänner, att den svenska kommunalstatistiken är fullt jämngod med, delvis öfverlägsen motsvarande statistik i de flesta andra länder, där en sådan statistik öfverhufvud förefinnes. Flodströms påstående, att dess inflytande på förvaltningen varit »så godt som intet» håller ej heller streck. Tvärtom har kommunalstatistiken varit till betydande gagn för förvaltningen, såväl statens som ännu mera kommunernas egen. Att kommunernas räkenskapsväsende för närvarande på åtminstone de flesta håll är något så när tillfredsställande, kan i icke ringa grad skrivas kommunalstatistiken till godo. Otaliga äro de fel och misstag i de kommunala räkenskapsammandragen, som centralbyrån vid sitt granskningsarbete uppdagat, hvarigenom ofta åstadkommits rättelse i själfva räkenskaperna. Att exempelvis det 1883 stadgade förbudet mot påläggande af personella afgifter, utom i särskildt stadgade fall, numera så godt som fullständigt genomförts, torde till väsentlig del kunna tillskrivas statistiska centralbyråns oafslätliga påpekande af de fall, då sådana afgifter olagligen debiterats. Om också sålunda den svenska statistiken öfver kommunernas finanser fullt försvarar sin plats vid sidan af motsvarande publikationer i utlandet och jämväl varit och är förvaltningen till stort gagn, så är dock, som ofvan nämndes, obestriddigt, att den är i behof af betydliga förbättringar. Förutsättningen för sådana är emellertid, att nya formulär för primäruppgifter blifva utfärdade.

Hurudana än dessa nya formulär må blifva beskaffade, måste de under alla omständigheter, om de skola medföra afsedd nytta, blifva väsentligt mera specificerade än de gamla och därmed också ställa långt större kraf än förut på centralbyrån i fråga om granskning och bearbetning. Förutsättningen, för att nya formulär skola kunna tillämpas, är sålunda, att centralbyråns personal afsevärdt förstärkes. Det osannolika i att en sådan förstärkning skulle kunna utverkas, innan statistiska kommittén slutfört sitt uppdrag, har afhållit statistiska centralbyrån från att företaga det synnerligen svåra och maktpåliggande arbetet med utarbetande af nya formulär, innan kommittén afgifvit sitt betänkande. Sedan numera detta hinder bortfallit, har emellertid centralbyrån gått i författning om uppgörande af förslag till nya formulär, och föreligga för närvarande i korrektur

förslag till formulär för sammandrag af kommunalstämmas och kyrkostämmas räkenskaper. Afsikten var att därefter omedelbart öfvergå till formulär för sammandrag af städers, köpingars och municipalsamhällets räkenskaper, men har centralbyrån ansett sig för närvarande böra afbryta det ifrågavarande arbetet till följd af förevarande motion. Därest nämligen en allmän finansstatistik skulle utarbetas i finansdepartementet och icke i statistiska centralbyrån, såsom kommittén föreslagit, måste gifvetvis formulären för den kommunala finansstatistiken utarbetas i samråd med nämnda departement, ehuru de visserligen skola stadfästas af chefen för civildepartementet.

Flodström yttrar vidare: »Den farhåga, som kommittén uttalat, att personalen inom en »decentraliserad» statistik — — — — —

— — — — — icke skulle kunna erhålla nödig statistisk fackutbildning, borde kommittén hafva motiverat genom uppvisande af bristfälligheter hos den nuvarande ämbetsverksstatistiken, uppkomna af nämnda orsak. Men kommittén har underlåtit att göra detta, och det må starkt betviflas, att den kunnat göra det. Den borde äfven hafva uppvisat, att bristfälligheter, som på detta sätt kunna förklaras, icke förekomma i publikationer utgifna af statistiska centralbyrån, hvars personal väl bör anses hafva varit i besittning af den högsta statistiska fackutbildning, som hittills kunnat meddelas i detta land, och hvarom vi äga kunskap. Men icke heller detta har skett eller kunnat ske; ty att nyssnämnda ämbetsverks statistik icke är i alla afseenden mönstergill, trots dess personals statistiska fackutbildning, kan lätt påvisas», hvarvid Flodström hänvisar till en här nedan omnämnd bilaga.

Att statistiska kommittén vid påvisande af de brister, som vidlåda den af ämbetsverken utgifna statistiken, icke ansett sig böra förklara: »detta fel beror på bristande statistisk fackutbildning, detta på andra orsaker», kan väl knappast med fog läggas kommittén till last. Att en god del af de brister, som vidlåda denna statistik, verkligen bero på bristande statistisk fackutbildning, torde dock vara obestridligt. Sådant är t. ex. säkerligen förhållandet beträffande rättsstatistiken. Får det sålunda anses som säkert, att för åstadkommande af en god statistik i vanliga fall fordras tillfredsställande statistisk fackutbildning, så är å andra sidan säkert, att sådan fackutbildning ingalunda ensam utgör en garanti för god beskaffenhet. Att äfven i statistiska centralbyråns publikationer fel och oegentligheter kunna förekomma och verkligen förekomma, är en naturlig sak. Den granskning af dessa publikationer, som Flodström utfört i sin ofvan berörda bilaga, har emellertid endast resulterat i några anmärkningar,

om hvilka han själf nödgas erkänna, att de »i och för sig icke äro synnerligen märkvärdiga». Flera bland dem äro för öfrigt obefogade, såsom nedan visas.

Flodströms anmärkningar mot statistiska centralbyråns statistik äro följande:

1) Flodström klandrar, att i yrkesstatistiken vissa arbetare vid jordbruket, »såsom statorpare, statdrängar, dagakarlar och daglönare» hänförts till »hufvudpersoner», hvaremot gruf- och industriarbetare hänförts till »biträden». För anledningen härtill redogöres emellertid i folkräkningsberättelsen för år 1900, häft. 3, sid. XXXVII. Utöfver hvad där omnämnes kan tillfogas, att det skulle vara synnerligen oegentligt, att för de nämnda slagen af jordbruksarbetare angifva annan ställning inom yrket än för torpare, lägenhetsinnehafvare m. fl., alldenstund en bestämd gräns mellan dessa kategorier icke kan dragas. Att de sistnämnda under alla omständigheter måste hänföras till »hufvudpersoner» är själfklart. Vidare klandras, att i vissa tabeller i yrskesstatistiken »hufvudpersoner» och »biträden» sammanfattas under den gemensamma benämningen »yrkesutöfvare», hvilket enligt Flodströms påstående skulle strida mot det vanliga språkbruket. Riktigheten af detta fullständigt obestyrkta påstående får centralbyrån bestämdt bestrida; i hvarje fall har beteckningen »yrkesutöfvare» i den officiella statistiken användts åtminstone sedan år 1880 och lärer sålunda nu vara häfdvunnen. Att den ifrågavarande benämningens användande jämväl i »Sveriges officiella statistik i sammandrag» skulle föranledt missförstånd, är centralbyrån obekant; det af Flodström anförda exemplet på ett, för öfrigt omedelbart rättadt misstag af en känd vetenskapsman torde nämligen knappast vara att tillskrifva denna orsak.

2) Vidare klandras, att i statistiken öfver befolkningsrörelsen vigslar alltid hänföras till den församling, »där den vigda kvinnan varit kyrkskrifven». Detta beror emellertid icke, såsom Flodström tror, på »gammal tradition» utan på kyrkobokföringsförordningens bestämmelser, hvilka i sin ordning äro betingade af allmän lags stadganden om lysning. En annan sak är, att det onekligen vore synnerligen önskligt att jämväl kunna fördela de vigda männen efter deras hemorter, detta har dock hittills af kostnadsskäl ej kunnat ske. Därest framdeles statistiska centralbyrån erhåller den härför nödiga förstärkningen i arbetskrafter, skall naturligtvis en sådan fördelning af äktenskapen genomföras vid sidan af fördelningen efter lysningsort, som alltid måste blifva den förnämsta. Att i befolkningsstatistiken närmare redogöra för de principer, som följas vid födelsers, vigslars och dödsfalls fördelande på de särskilda administrativa områdena,

skulle vara detsamma som att meddela en kurs i kyrkobokföring, hvilket knappast synes erforderligt.

Flodström beklagar vidare, att statistiken öfver den inre omflyttningen är otillfredsställande. Att erhålla en bättre sådan statistik är dock omöjligt, så länge kyrkobokföringen ombesörjes af prästerskapet, alldenstund de för dylikt ändamål erforderliga primäruppgifterna skulle blifva för prästerskapet så betungande, att de icke kunna ens ifrågasättas. Att såsom Flodström föreslår i den officiella *riks*-statistiken meddela uppgifter om in- och utflyttningen till resp. från Stockholm, synes knappast erforderligt, då ju dessa uppgifter kunna med största lätthet erhållas ur Stockholms stads statistik.

3) Vidare tillskrifver Flodström centralbyrån skulden för jordbruksstatistikens otillfredsställande beskaffenhet. Det obefogade häruti har emellertid ofvan påvisats.

4) Likaså har ofvan redogjorts för anledningen till att den kommunala finansstatistiken ännu ej reformerats. — — — — —

5) Slutligen riktar Flodström vissa anmärkningar mot den i sparbanksstatistiken förekommande redogörelsen för »liknande penninginrättningar». De anmärkta bristerna äro emellertid af så ringa betydelse, att någon förändring i formulären icke torde för deras skull behöfva vidtagas, så mycket mera som goda grunder torde förefinnas för att utesluta hela den ifrågavarande redogörelsen ur sparbanksstatistiken.

De skäl, som af Flodström i öfrigt anförts mot den af statistiska kommittén föreslagna centralisationen af statistiken, kan centralbyrån förbigå, då de i allmänhet blifvit, såsom centralbyrån anser, fullständigt vederlagda af kommittén.

För sin del ansluter sig centralbyrån till kommitténs uppfattning om centralisationen såsom den lämpligaste organisationsformen för vår officiella statistik och tillåter sig erinra, att samma åsikt nästan enhälligt omfattats af statistiska tabellkommissionen i dess underdåniga utlåtande öfver statistiska kommitténs betänkande.

Bland de grenar af statistiken, som enligt kommitténs förslag skulle förläggas till det centrala statistiska verket, är äfven statistik öfver statens finanser samt allmän finansstatistik. I fråga om detta kommitténs förslag yttra motionärerna, att kommittén underlåtit att uttala sig om, hvad en allmän finansstatistik skulle hafva till uppgift. Detta synes dock icke öfverensstämmande med verkliga förhållandet. Sid. 337 i sitt betänkande har nämligen kommittén berört denna sak; att den härvid ansett sig kunna inskränka sig till en kortfattad antydning, beror naturligtvis därpå, att kommittén kunnat hänvisa till en motion, som af samma motionärer som

vid innevarande riksdag blifvit väckt vid riksdagen år 1910, samt den häraf föranledda diskussionen i Riksdagens båda kamrar. Emot finansstatistikens förläggande till ett statistiskt centralverk anför motionärerna, att genom en sådan anordning icke skulle kunna vinnas tillräckligt nära samband med förvaltningen. Oriktigheten i denna åsikt har emellertid af statistiska kommittén uppvisats, erforderligt inflytande på statistiken och behöflig ledning af densamma kan förvaltningen erhålla, äfven om dess utarbetande är förlagdt till ett statistiskt verk. I alldeles särskild grad gäller naturligtvis detta om finansstatistiken, då statistiska centralbyrån ju lyder under finansdepartementet.

Emot den allmänna finansstatistikens förläggande till finansdepartementet synas många skäl tala, till att börja med alla de, som i allmänhet tala emot en decentralisation af statistiken, och hvilka framlagts af statistiska kommittén. Den emot kommitténs åsikt framställda kritiken har af statistiska centralbyrån ofvan upptagits till bemötande. Men förutom dessa allmänna skäl finnas särskilda, som göra en decentralisation af den allmänna finansstatistiken särskildt olämplig. Dit hör i främsta rummet det nära samband, som består emellan den allmänna finansstatistiken och statistiken öfver kommunernas finanser, hvilken äfven enligt motionärernas åsikt fortfarande borde utarbetas af statistiska centralbyrån. Detta samband har visserligen af motionärerna satts i fråga, men torde dock ligga i öppen dag för enhver, som haft anledning att närmare syssla med dessa frågor. Därom vittnar också otvetydigt hvad ofvan anförts rörande utarbetande af nya formulär för den kommunala finansstatistiken.

Ett annat skäl emot den allmänna finansstatistikens förläggande till finansdepartementet är så att säga af internationell natur. För att en allmän svensk finansstatistik skall kunna medföra största möjliga gagn, böra dess uppgifter kunna jämföras med motsvarande från främmande länder. Behovet af en internationell finansstatistik gör sig ju dagligen känt och har bland annat starkt framträdt vid behandlingen af frågan om försvarets organisation. I känsla häraf öfverlade undertecknad, öfverdirektör vid internationella statistiska institutets möte i Paris sommaren 1909, med cheferna för Norges och Danmarks statistiska byråer om möjligheten af att åstadkomma en sådan statistik, till att börja med omfattande de tre skandinaviska länderna. Det öfverenskoms härvid, att under förutsättning af respektive regeringars samtycke utföra ett sådant arbete, och var det min afsikt, att, i händelse af Eders Kungl. Maj:ts nådiga bifall härtill, inbjuda mina norska och danska kolleger till slutlig behandling af frågan under instundande höst. Skulle den allmänna finansstatistiken för-

läggas till finansdepartementet, förfalla tydligen dessa planer tills vidare.

Slutligen torde såsom ett viktigt skäl emot den allmänna finansstatistikens förläggande till finansdepartementet kunna anföras den större kostnad, som måste följa häraf.

Med stöd af hvad ofvan anförts får sålunda statistiska centralbyrån såsom sin åsikt uttala, att en allmän finansstatistik icke bör förläggas till finansdepartementet utan till statistiska centralbyrån eller det ämbetsverk, som eventuellt kan komma att ersätta denna.»

Afskrift.

Protokoll fördt vid sammanträde i Kungl. Statistiska Centralbyrån den 25 april 1911.

Närvarande:

Öfverdirektör L. Widell,

Förste aktuarien E. Söderberg,

» » F. A. Sundberg,

t. f. » » E. Arosenius.

Protokollet fördes af undertecknad t. f. förste aktuarie.

Företogs till behandling besvarandet af nådiga remissen den 17 mars angående en i Riksdagens Andra kammare väckt motion, hvori bl. a. yrkas, att Riksdagen måtte anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för nästkommande års riksdag framlägga förslag till anordnande inom finansdepartementet af en allmän finansstatistik.

Härom beslöts att aflåta underdånigt yttrande af innehåll som Statistiska Centralbyråns registratur utvisar.

Förste aktuarien Söderberg afgaf härvid bifogade särskilda yttrande.

Som ofvan

in fidem

E. Arosenius.

Förste aktuarien Söderberg hade härvid fogat sitt särskilda yttrande så lydande:

»Äfven om jag kan ansluta mig till ämbetsverkets uttalade åsikt beträffande den del af här föreliggande motion, hvarom underdånigt yttrande inforrats, eller beträffande den allmänna finansstatistikens förläggning, sker detta dock med en viss tvekan. Frågan är icke lätt att afgöra

utan tillhör ett af dessa gränsfall, där fördelar och olägenheter beträffande den officiella statistikens organisationsformer, centralisationens och decentralisationens, väga något så när jämnt. Skälen för statistikens förläggning till det centrala ämbetsverket äro i yttrandet angifna. Ur statistisk synpunkt torde dessa vara fullt giltiga, och den farhåga, som i motionen kommer till uttryck, att detta ämbetsverk ej skulle kunna utarbete en finansstatistik, som i både formellt och reellt afseende håller måttet, finner jag ej befogad. De skäl, som kunna anföras och äfven hafva anförts för statistikens förläggning till finansdepartementet, äro af administrativ beskaffenhet. Enligt nu gällande stadga för statsdepartementen af den 31 mars 1900 skola ärenden rörande statistik tillhöra finansdepartementet. För dessa ärendens beredning finnes ej inom departementet någon sakkunnig ämbetsman att tillgå, liksom ej heller för eller vid utarbetandet af de statistiska utredningar af större eller mindre omfattning, som ej sällan förekomma såväl inom detta som inom andra departement. Förslag till afhjälpande af dessa olägenheter, med bibehållande af finansstatistikens centralisation, äro dock af Statistiska kommittén i dess betänkande (sid. 101) framställda. Hela denna fråga står i samband med frågan om statsdepartementens omorganisation, hvarom utredning för närvarande pågår.

Därest af administrativa skäl den allmänna finansstatistiken skulle komma att förläggas till finansdepartementet, finnes enligt min åsikt intet hinder för att härför erforderliga uppgifter från den kommunala finansstatistiken utan svårighet skulle kunna erhållas från det statistiska centralverket, ifall detta fortfarande skulle komma att utarbete sistnämnda statistik.»

*Utskottets
yttrande.*

Af hvad sålunda anförts framgår, att bland fackmän mycket delade meningar göra sig gällande rörande den officiella statistiken, i det några önska organisera det statistiska arbetet efter centralisations- och andra efter decentralisationsprincipen. I detta omtvistade ämne finner sig utskottet icke böra eller på grund af bristande materiel kunna afgifva något omdöme.

Vidkommande motionen, hvari *dels* föreslås en skrifvelse till Kungl. Maj:t om ytterligare utredning i samband med frågan om statsdepartementens omorganisation huru den statistiska förvaltningen må ordnas och *dels* påyrkas en framställning i direkt syfte att få en allmän finansstatistik upprättad i finansdepartementet, anser utskottet af hvad som anförts framgå, att frågan om den officiella statistikens ordnande för närvarande befinner sig i ett sådant läge, att något Riksdagens ytterligare beslut därom icke bör påkallas.

På grund af hvad sålunda anförts hemställer utskottet,

att motionen nr 275 inom Andra kammaren icke
måtte till någon Andra kammarens åtgärd förhållas.

Stockholm den 8 maj 1911.

Å utskottets vägnar:

ERIK PALMSTIERNA.

Reservation

af friherre E. Palmstierna.
